

Nota van Antwoord zienswijzen Startvergunning Delft I

Versie 3 mei 2024

Kenmerk: NvA - 49198

1			Bodembeweging en veiligheid
1a	0001	Zienswijze	Indiener vraagt zich af met welke bodemverzakking in Delft en omliggende gemeenten rekening wordt gehouden en waarop die aanname is gebaseerd en vraagt zich af hoe en door wie het risico op bodemverzakking wordt gemonitord.
		Antwoord	De winning van aardwarmte kan in de gesteentelaag op 2 km diepte voor afkoeling van het gesteente zorgen door de injectie van het afgekoelde formatiewater. Hierdoor krimpt het gesteente in lichte mate waardoor bodemdaling ontstaat. TNO geeft in hun advies aan dat zij modelmatig berekend hebben dat als gevolg van de afkoeling van het gesteente de verwachte bodemdaling maximaal 9 mm is na 35 jaar productie. Een dergelijke bodemdaling is onmeetbaar aan het oppervlak. Hierdoor is het niet mogelijk om de bodemdaling te monitoren en er zullen ook geen verzakkingen aan het oppervlak ontstaan als gevolg van de aardwarmtewinning.
1b	0003	Zienswijze	Indiener vraagt hoe groot de kans is op aardbevingen en/of verzakkingen.
		Antwoord	De staatssecretaris stelt op grond van de door TNO uitgevoerde berekeningen vast dat de bodemdaling na 35 jaar winning bij maximaal beoogd debiet maximaal 9mm bedraagt. Na 2 jaar productie is de verwachte bodemdaling <1 mm. De staatssecretaris concludeert op basis van de adviezen van TNO en SodM dat het aardwarmtesysteem, zoals beschreven in de aanvraag startvergunning Delft I, in de middelste categorie voor seismische dreiging valt. Indien een project in de gemiddelde categorie valt dient aanvrager een locatie-specifieke seismische risicoanalyse in te dienen. Dit heeft GTD ingediend en deze risicoanalyse is beoordeeld door betreffende adviseurs. Gebaseerd op het advies van TNO en SodM constateert de staatssecretaris dat er op langere termijn een kleine kans op aardbevingen is als gevolg van aardwarmtewinning, waarschijnlijk niet voelbaar. TNO constateert dat er theoretisch een kleine kans is op schade door een geïnduceerde aardbeving in een "worst case" scenario, dus met een zeer lage kans van optreden. De staatssecretaris op basis van de aanvraag en de adviezen dat de seismische dreiging en risico acceptabel zijn. De voorgenomen opsporing en winning voldoet ook aan de veiligheidsnorm van 10^{-5}.
1c	0003, 0004, 0005, 0008, 0009	Zienswijze	Indiener wenst een nulmeting van diens perceel/woning, rondom de injectie- en productieput en de ondergrond van het omliggende gebied.
		Antwoord	Met betrekking tot het kunnen aantonen of schade door bodembeweging is ontstaan, merkt de staatssecretaris op dat er geen bouwkundige opname (ook wel nulmeting genoemd) wordt gemaakt van gebouwen in de omgeving van de aardwarmtewinning in Delft. De toenmalige minister heeft in een brief aan de Tweede Kamer op 21 december 2018 aangegeven dat op basis van het advies van de Technische commissie bodembeweging van 6 september 2018 (kenmerk: Tcbb / 18236399) er wordt afgezien van het voorschrijven van een bouwkundige opname in vergunningen voor mijnbouwactiviteiten. De Tcbb geeft namelijk aan dat een dergelijke bouwkundige opname geen enkel causaal verband aantoont tussen schade die ontstaat aan een bouwwerk en de oorzaak ervan. Daarom zet de staatssecretaris in op een dekkend seismisch meetnetwerk voor monitoring van de ondergrond. Het aardwarmteproject zal, naast het seismische meetnetwerk van het KNMI, gebruik maken van een speciaal aangelegd lokaal seismische meetnetwerk. GTD heeft de staatssecretaris laten weten dat er seismische metingen zijn verricht vanuit de vier omliggende boorgatstations. Hierdoor is er inzicht in de nulsituatie.

1			Bodembeweging en veiligheid
1d	0006	Zienswijze	Indiener vindt dat de gevolgen van mogelijke trillingen onvoldoende bekend zijn.
		Antwoord	Op basis van de ingediende aanvraag en de hierop uitgebrachte adviezen, kan de staatssecretaris de gevolgen van de mogelijke trillingen beoordelen en concludeert dat de winning van aardwarmte door GTD met dit doublet op een veilige en verantwoorde manier kan plaatsvinden. Gebaseerd op het advies van TNO en SodM constateert de staatssecretaris namelijk dat er op langere termijn een kleine kans op breukreactivering is als gevolg van aardwarmtewinning, waarschijnlijk niet voelbaar. Uit de seismische dreiging risicoanalyse volgt een conclusie van acceptabele seismische dreiging en risico. Indien geïnduceerde aardbevingen optreden, concludeert de staatssecretaris op basis van het advies van de Tcbb dat mogelijke schade in de buurt van het epicentrum voor het merendeel van cosmetische niet constructieve aard zal zijn, en dat enige lichte constructieve schade kan optreden.
1e	0007	Zienswijze	Indiener vraagt zich af of er niet te grote risico's worden genomen in een dicht bevolkt gebied, met name op het gebied van bebouwing.
		Antwoord	De staatssecretaris merkt op dat eventuele risico's van de winning van aardwarmte zijn beoordeeld op basis van de aanvraag en de ingediende adviezen. Hierbij is het risico op bodemtrilling en bodemdaling beoordeeld. Op basis van de adviezen concludeert de staatssecretaris dat de bodemdaling maximaal 9 mm is na 35 jaar productie en onmeetbaar is, en dat het aardwarmtesysteem een gemiddeld seismisch risico kent. De staatssecretaris concludeert dat de aardwarmtewinning veilig kan plaatsvinden en dat de aardwarmtewinning binnen de gestelde wettelijke veiligheidsnormen valt.
1f	0008, 0009, 0015, 0017	Zienswijze	Indiener stelt vast dat er gemiddeld risico is op aardbevingen. Indiener neemt aan dat wanneer de kosten laag zijn, de kans op aardbevingen groot is. Indiener wilt graag meer uitleg hierover. Indiener vraagt zich af of er een risicoanalyse is uitgevoerd en wat de resultaten hiervan zijn. Indiener wilt geïnformeerd worden over de risico's van het project. Indiener geeft aan dat er onvoldoende informatie aanwezig is over de risico's die omwonenden lopen.
		Antwoord	GTD heeft een risicoanalyse gemaakt en deze is beoordeeld door de adviseurs. De staatssecretaris deelt mee dat de bodemdaling door het project verwaarloosbaar is. Voor het project bestaat wel een gemiddelde seismische dreiging. Voor een overzicht van de gevolgen van mogelijke seismiciteit verwijst de staatssecretaris de indiener door naar het antwoord op zienswijze 1d. Indien een project in de gemiddelde categorie valt dient aanvrager een locatie-specifieke seismische risicoanalyse in te dienen. Dit heeft GTD ingediend en deze risicoanalyse is beoordeeld door betreffende adviseurs. De staatssecretaris concludeert dat de seismische dreiging en risico acceptabel zijn. De voorgenomen opsporing en winning voldoet ook aan de veiligheidsnorm van 10^{-5} .
1g	0005, 0007, 0009, 0010, 0011, 0012, 0013, 0014, 0015, 0016,	Zienswijze	De indiener vraagt naar de verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid bij ondergrondse problemen, inclusief bodembeweging, en informeert naar het schadeprotocol en de compensatie bij schade zonder nulmeting. Daarnaast wordt gevraagd naar garanties bij nalatigheid van de verantwoordelijke partij en naar compensatie voor woningschade en de impact op woningwaarde. Ook wordt er gevraagd hoe eventuele schade wordt vastgesteld en gecompenseerd, met aandacht voor bestaande schade en mogelijke nieuwe schade door verschillende projecten. Ook maakt de indiener een vergelijking met de schadeafhandeling van het Groningen dossier en andere projecten, waarbij de schadeafhandeling langdurende processen kende. De indiener vraagt naar bescherming van de omwonenden gaande over eventuele schade gerelateerd aan het aardwarmteproject. De indiener vraagt zich af hoe de rolverdeling overheid, bedrijf en bewoners betreft indien er schade plaatsvindt. De indiener vraagt zich af of er een verantwoordelijkheidsverdeling is.

1			Bodembeweging en veiligheid
	0017	Antwoord	Mocht er schade waargenomen worden waarvan de persoon in kwestie een vermoeden heeft dat de oorzaak ligt aan de mijnbouwactiviteiten, kan een melding gemaakt worden bij de vergunninghouder. Volgens artikel 6:177 staat de vergunninghouder aansprakelijk voor schade verricht door de betreffende mijnbouwactiviteiten. Het ministerie van EZK is in gesprek met de aardwarmtesector over een schadeprotocol en overeenkomst voor aardwarmte, waarmee aardwarmte onder de landelijke aanpak voor de afhandeling van mijnbouwschade wordt gebracht. De gesprekken met de sector zijn nog niet afgerond. Verdere stappen zijn in afwachting van een studie die de sector uitvoert naar mogelijke ontwerpen voor een schadevoorziening. Het kabinet heeft de sector opgeroepen de mogelijkheden en beperkingen van een (collectieve) verzekering of een onderling fonds versneld te onderzoeken en wacht de resultaten van dit onderzoek af. De laatste stand van zaken staat in de volgende brief van de staatssecretaris aan de Tweede Kamer: https://open.overheid.nl/documenten/c0064852-99df-4e03-afbd-12c6cd45156f/file
1h	0009	Zienswijze	De indiener heeft de vraag hoe men kan vaststellen welk project verantwoordelijk is voor eventuele schade die wordt veroorzaakt tijdens werkzaamheden in de Maria Duystlaan voor een ander project in de buurt? Het doel is om te voorkomen dat partijen naar elkaar wijzen en dat de bewoners nadelige gevolgen ondervinden.
		Antwoord	Met betrekking tot eventuele schade en het proces daaromheen verwijst de staatssecretaris de indiener door naar het antwoord op zienswijze 1g.
1i	0012	Zienswijze	Indiener meldt dat mogelijke schade aan de kernreactor met de bijbehorende risico's onvoldoende is onderzocht.
		Antwoord	De staatssecretaris concludeert dat er voldoende onderzoek is uitgevoerd naar de risico's die dit aardwarmteproject draagt. De gehanteerde veiligheidsnorm voor aardwarmteprojecten is veiliger dan de bouwnormen van de kernreactor. Op basis van de uitgebrachte adviezen, concludeert de staatssecretaris dat het aardwarmteproject Delft I ruimschoots aan de veiligheidsnorm voor aardwarmteprojecten voldoet. Ook heeft de staatssecretaris een voorschrift opgenomen waar GTD een onderzoek dient uit te voeren naar de kans op schade aan de onderzoeksreactor van TU Delft als gevolg van bodemtrilling die door de aardwarmtewinning wordt veroorzaakt.
1j	0012	Zienswijze	Indiener merkt op dat SodM en TU de gevolgen van de bodemkwaliteit (slappe bodem) op de eventuele bevestigingskracht en bevestigingsschade verschillend inschatten. Indiener heeft de vraag wat dit betekent voor de uitvoering van het project.
		Antwoord	Een verschil in inzicht tussen de aanvrager en SodM als adviseur heeft geen gevolgen voor de uitvoering van het project. De staatssecretaris maakt bij het beoordelen van de aanvraag een afweging over de eventuele risico's en in dit geval volgt de staatssecretaris het advies van SodM. SodM concludeert dat het aardwarmteproject in de gemiddelde seismische risicocategorie valt. In de seismische dreigings- en risicoanalyse wordt een maximale magnitude bepaald van een aardbeving dat mogelijks kan optreden. Deze maximale magnitude wordt omgerekend naar een PGV (<i>peak ground velocity</i>) waarde. Bij deze omrekening is rekening gehouden met de opbouw van de ondiepe ondergrond. Op basis van de PGV waarde kan getoetst worden of het project voldoet aan de veiligheidsnorm van aardwarmteprojecten. De staatssecretaris concludeert uit de adviezen dat het project voldoet aan de veiligheidsnorm.

1			
Bodembeweging en veiligheid			
1k	0012	Zienswijze	De indiener vraagt zich af of vergelijkbare projecten uitputtend op risico's zijn geanalyseerd.
		Antwoord	De staatssecretaris deelt mee dat alle aardwarmteprojecten dezelfde procedure doorlopen en allen worden getoetst aan de Mijnbouwwet. In de adviezen van betreffende adviseurs wordt een risicobeoordeling uitgevoerd die zou kunnen leiden tot afwijzing van de aanvraag of tot het verbinden van voorschriften of beperkingen aan de vergunning.
1l	0012	Zienswijze	De indiener vraagt zich af hoe en hoe snel de bewoners over calamiteiten worden geïnformeerd.
		Antwoord	De staatssecretaris deelt mee dat de vergunninghouder een eigen calamiteiten- en communicatieplan heeft. Dit plan is te vinden in het seismisch risico beheersplan (SRB). De staatssecretaris verwijst de indiener door naar dit SRB te vinden op www.mijnbouwvergunningen.nl/Delft-I .
1m	0012, 0015	Zienswijze	Indiener stelt de vraag welke maatregelen worden genomen om calamiteiten en schade te vermijden en hoe concrete schade wordt voorkomen. De indiener wilt op een heldere manier geïnformeerd worden over de ondernomen mitigerende maatregelen.
		Antwoord	De staatssecretaris deelt mee dat de voorschriften en beperkingen die aan deze startvergunning worden verbonden onder andere zijn bedoeld om calamiteiten en nadelige gevolgen, waaronder schade, te voorkomen. De staatssecretaris heeft verschillende voorschriften opgenomen in de startvergunning gaande over de operationele restricties, met name minimale injectietemperatuur, maximaal debiet en maximale injectieverschilddruk op top reservoirdiepte. Verder moet GTD aantonen dat het systeem gedurende de winning gebalanceerd is en blijft, door injectie- en productievolumes te onderzoeken. In het belang voor de drukbalans van het reservoir, moet GTD ook een interferentietest uitvoeren om onderlinge drukcommunicatie aan te tonen tussen de injectie- en productieput. Ten behoeve van de integriteit van de afsluitende aardlagen, neemt de staatssecretaris een voorschrift op dat GTD een dynamisch model maakt om de mogelijke stroming van het Delft Zandsteen Laagpakket naar het Rijswijk Zandsteen Laagpakket in kaart te brengen en dat GTD ook een puttest uitvoert. GTD legt deze resultaten voorafgaand aan de winning voor bij de staatssecretaris. Tijdens de looptijd van de startvergunning wordt het project op verschillende manieren gemeten en gemonitord. Zo wordt wat betreft de integriteit van de aardwarmteputten gedurende de loop van de winning een adequaat Well Integrity Management System (WIMS) gehanteerd. Hiermee worden de dikte van de putwanden en andere parameters die informatie geven over de status van de putten, gemeten en geregistreerd. De vergunninghouder stelt hiermee een jaarlijkse meet- en registratierapportage op die wordt ingediend bij SodM. De staatssecretaris deelt mee dat seismische monitoring plaatsvindt via het KNMI monitoringsnetwerk. Er is echter ook een lokaal seismisch monitoringsnetwerk aangelegd voor Delft I bestaande uit vier boorgatstations. De staatssecretaris constateert dat SodM adviseert dat GTD de data van deze metingen deelt met het KNMI en dat na berekening van de nieuwe lokalisatiegrens een nieuw TLS (stoplichtsysteem) opgesteld en voorgelegd wordt. Het TLS, deel uitmakende van het SRB, bevat de drempelwaarden voor bodemtrilling die worden gehanteerd voor het nemen van maatregelen en welke maatregelen in dat geval worden genomen. De staatssecretaris neemt een

1			Bodembeweging en veiligheid
			voorschrift op dat GTD een SRB (seismisch risico beheersplan) hanteert aan de op dat moment geldende richtlijn van SodM. Bijgevolg zal GTD daardoor na verloop van tijd het TLS onder het SRB moeten aanpassen met behulp van deze data van de metingen, zodat zij een SRB blijft hanteren dat aan die richtlijn voldoet. Verder constateert de staatssecretaris, op basis van het advies van SodM, dat de metingen maandelijks gerapporteerd worden aan SodM totdat deze metingen gedeeld worden met het KNMI. Op het advies van SodM verbindt de staatssecretaris een voorschrift aan de vergunning dat GTD onderzoekt of er schade kan ontstaan aan de onderzoeksreactor als gevolg van eventuele seismiciteit door de aardwarmtewinning.
1n	0015	Zienswijze	Indiener stelt dat SodM gedurende het project metingen verricht naar bodembeweging, maar dat een analyse van de risico's op bodembeweging <i>vooraf</i> niet gemaakt lijkt te zijn.
		Antwoord	De staatssecretaris merkt op dat SodM geen metingen naar bodembeweging uitvoert gedurende het project. De staatssecretaris wijst erop dat ondergrondse monitoring van eventuele bodemtrilling door het KNMI gebeurt door middel van het seismisch meetnetwerk van het KNMI. De verwachte bodemdaling door aardwarmtewinning is zo gering dat deze onmeetbaar is en kan zodoende niet gemonitord worden. Wat betreft de risicoanalyses voor de bodembeweging geeft de staatssecretaris aan dat deze door de aanvrager, in dit geval GTD, moeten worden aangeleverd bij de aanvraag. GTD heeft de analyses uitgevoerd en aangeleverd. De betrokken adviseurs, waaronder SodM, hebben hierover advies uitgebracht aan de staatssecretaris. Deze adviezen zijn betrokken bij het opstellen van dit besluit.
1o	0015	Zienswijze	De indiener haalt aan dat een risicoanalyse betreffende de potentiële gevaren voor woningen gelegen in de omgeving van het traject van de voorgestelde pijpleiding ofwel niet is gemaakt ofwel niet gedeeld is met de omwoners. De indiener acht een grondige beoordeling van belang en een duidelijk plan voor risico's te mitigeren. Verder wilt de indiener dat resultaten van de analyse en de mitigerende maatregelen worden gedeeld.
		Antwoord	De staatssecretaris deelt mee dat er een analyse is uitgevoerd voor de risico's van de aardwarmtewinning voor de omgeving en die analyse beoordeeld is in het kader van deze vergunning. Voor meer informatie over de uitgevoerde en beoordeelde risicoanalyse verwijst de staatssecretaris de indiener naar het antwoord op zienswijze 1f en voor informatie over de maatregelen naar het antwoord op zienswijze 1m.
1p	0016	Zienswijze	De indiener wilt dat monitoring plaatsvindt zodat schade aan afzonderlijke woningen herleidbaar kan worden gemaakt en dat een toereikende en laagdrempelige schaderegeling beschikbaar is.
		Antwoord	De staatssecretaris deelt mee dat er seismische monitoring plaatsvindt via het KNMI monitoringsnetwerk. Verder is er ook een lokaal seismisch monitoringsnetwerk aangelegd voor het aardwarmteproject bestaande uit vier boorgatstations. Ten aanzien van de schaderegeling verwijst de staatssecretaris naar het antwoord op zienswijze 1g.

1			Bodembeweging en veiligheid
1q	0016	Zienswijze	De indiener heeft vragen gaande over het verlaten moederboorgat en het voorschrift waarin GTD de mogelijke stromingen van het Delft Zandsteen Laagpakket naar het Laagpakket van Rijswijk in kaart moet brengen en zowel een puttest moet uitvoeren. • Wat als wordt geconstateerd dat het open moederboorgat al in de huidige situatie, voor het opstarten van warmtewinning, vloeistofstroming tussen de verschillende formaties veroorzaakt of kan veroorzaken tijdens winning? Worden voorwaarden aan injectiedruk en -debiet gesteld of wordt er dan geen startvergunning afgegeven? • Moet bij het berekenen van het maximale debiet en injectiedruk niet ook rekening worden gehouden met het geheel of gedeeltelijk permeabele moederboorgat (anders dan alleen met het instabiel maken van breukvlakken)? • Moet het uitvoeren van een puttest niet eerder het inzichtelijk maken van stroming vanuit de Delft-Zandsteen-member naar de Rijswijk-formatie tijdens winning zijn en kunnen de resultaten van deze bepaling worden betrokken bij het Traffic Light System (TLS)?
		Antwoord	De staatssecretaris geeft de volgende terugkoppeling: • GTD overlegt de resultaten van het onderzoek en de puttest voorafgaande aan de winning aan de staatssecretaris. De staatssecretaris zal op zijn beurt de resultaten delen met TNO en SodM en vragen naar advies. De staatssecretaris zal na ontvangst van de adviezen inzicht hebben in de situatie en kunnen inschatten of er eventueel aanvullende maatregelen of voorwaarden nodig zijn die dan kunnen worden opgelegd. • Gebaseerd op het TNO advies constateert de staatssecretaris dat het Rodenrijs Kleisteen Laagpakket in combinatie met het Vlieland Kleisteen Laagpakket er gezamenlijk voor zorgen dat het Delft Zandsteen Laagpakket wordt afgesloten zodat verdere stroming naar ondiepere grondwaterhoudende lagen niet plaatsvindt. Op basis hiervan concludeert de staatssecretaris dat het aardwarmtesysteem voldoende afgesloten wordt en de integriteit van de afsluitende werking van de bovenliggende aardlagen voldoende geborgd wordt, mede door de voorschriften die aan deze startvergunning worden verbonden. Nadelige gevolgen van milieu worden hiermee voorkomen. Dit betreft de beoordeling van de integriteit van de afsluitende laag. Verder hebben de adviseurs een her-evaluatie uitgevoerd van de nieuwe situatie, de sidetrack, en gekeken of de seismische dreiging andere resultaten opleverde dan voordien was bepaald bij het originele boorverloop. De seismische dreiging op basis van de locatie van de sidetrack is soortgelijk aan die van het geplande moederboorgat. Aangezien de integriteit van de afsluitende werking van de bovenliggende aardlagen voldoende geborgd wordt en de seismische dreiging op basis van de locatie van de sidetrack is soortgelijk aan die van het geplande moederboorgat, ziet de staatssecretaris geen redenen om operationele parameters, zoals debiet en injectiedruk, te laten revalueren. • De staatssecretaris acht het van belang, gebaseerd op het advies van SodM, om te onderzoeken of er stroming plaatsvindt naar andere formaties alvorens de winning begint. Daarom wordt de puttest uitgevoerd vóór start van de winning. Het TLS maakt onderdeel van het SRB en daarvoor zijn de resultaten van de puttest niet relevant.

1			Bodembeweging en veiligheid
1r	0016	Zienswijze	De indiener vraagt zich af of er een systeem aanwezig is dat bodemdaling nauwkeurig kan meten. Wanneer bodemdaling nauwkeurig gemeten kan worden stelt de indiener voor de bodemdaling te meten en de resultaten inzichtelijk te maken voor omwonenden.
		Antwoord	De verwachte bodemdaling als gevolg van de aardwarmtewinning bedraagt 9 mm na 35 jaar. Deze verwachte bodemdaling is zo gering, dat deze onmeetbaar is. Zodoende is het niet mogelijk om een systeem te hanteren om deze bodemdaling te meten en te monitoren.
1s	0016	Zienswijze	De indiener geeft aan dat in de beschrijving van het TLS alleen rollen zijn weggelegd voor de uitvoerder, EZK en een sleutelrol voor SodM. Bewoners en gebruikers van het winningsgebied worden niet betrokken. Gezien de locatie in een dichtbevolkte- en gebruikte omgeving en de potentiële risico's die omwonenden en gebruikers lopen vindt de indiener dit onaanvaardbaar. De indiener stelt de volgende aanpassing voor gaande het TLS gefocust op de communicatie naar de omgeving: • Niveau groen: alle belanghebbenden, inclusief omwonenden en gebruikers van het winningsgebied worden geïnformeerd; • Niveau oranje: her-evaluatie van de risicobeoordeling en de aanpassingen aan het systeem worden integraal met omwonenden en gebruikers besproken voordat naar de oude situatie kan worden teruggegaan; • Niveau rood: omwonenden en gebruikers worden niet alleen geïnformeerd maar ook geconsulteerd voordat er akkoord kan komen voor een heropstart; • Instellen van niveau zwart: een vooraf objectief vastgesteld criterium waarbij het systeem wordt stilgelegd en niet meer wordt opgestart.
		Antwoord	Afspraken rond communicatie moeten aanwezig zijn in een seismisch risico beheersplan. GTD heeft een communicatieplan opgesteld in dit SRB. Gebaseerd op het advies van SodM concludeert de staatssecretaris dat de afspraken rondom de communicatie in het SRB van GTD voldoende zijn uitgewerkt volgens de richtlijn van SodM. De staatssecretaris ziet bijgevolg geen reden om het TLS in relatie tot het communicatieplan aan te passen. Verder deelt de staatssecretaris mee dat GTD in hun SRB weergeeft dat bij een voelbare beving (hoger dan niveau groen) Aardyn, de uitvoerder, de communicatie verzorgt naar omwonenden. Verder verschijnt op de KNMI website informatie over een geregistreerde beving. Aardyn plaatst ook informatie op de GTD website. De staatssecretaris acht dit voldoende.
1t	0017	Zienswijze	De indiener constateert dat er degelijk risico's kunnen voordoen bij het project en verzoekt de staatssecretaris om aanvullende maatregelen op te leggen.
		Antwoord	De staatssecretaris geeft aan dat er aanvullende maatregelen worden opgelegd en verwijst de indiener door naar het antwoord op zienswijze 1m.
1u	0017	Zienswijze	In het bijzonder viel de indiener de volgende uitspraak op: "aanvaardbare schade komt overeen met vergoedbare schade". Dat roept de indiener tal van vragen gaande over het proces van de schadeafhandeling en de te hanteren werkwijze.

1			Bodembeweging en veiligheid
		Antwoord	De staatssecretaris erkent dat deze uitspraak in het ontwerpbesluit vragen kan oproepen gaande over het proces van de schadeafhandeling. Met deze uitspraak bedoelt de staatssecretaris dat voor de beoordeling of mogelijk op te treden schade aanvaardbaar is naast het aspect van veiligheid onder andere relevant is of de mogelijke schade vergoed zou kunnen worden door de vergunninghouder. Op het advies van de Tcbb constateert de staatssecretaris dat mogelijke schade voor het merendeel van cosmetische niet constructieve aard zal zijn, en dat enige lichte constructieve schade kan optreden, en dat GTD financieel voldoende in staat is deze schade te vergoeden.
1v	0017	Zienswijze	De indiener heeft enkele vragen gaande over de volgende stellingname: <i>"Geothermie Delft heeft een derden aansprakelijkheidsverzekering, met een bepaalde verzekeringslimiet voor de winningsfase, ter waarborging van de zekerheidstelling voor belanghebbenden in het geval dat lichte, niet constructieve schade zich voordoet."</i> Deze stellingname van de staatssecretaris vereist op 3 punten aanpassing: 1. Het kan toch niet zo zijn dat individuele bewoners met individuele schadeclaims bij een aansprakelijkheidsverzekering van Geothermie Delft moeten aankloppen? Daar dient de overheid afdoende waarborgen voor te creëren. Het is de staatssecretaris toch ook bekend dat dergelijke aansprakelijkheidsverzekeringen zich in het algemeen weinig inlevend opstellen. Zij vragen dat hij maatregelen neemt om hierbij de burgers te ontlasten. 2. De aansprakelijkheidsverzekering is volgens hem blijkbaar niet bedoeld voor constructieve schades. Hoe dienen die dan aangekaart en vergoed te worden? Of bedoelt de staatssecretaris hier impliciet dat hij met een afdoende (aanvullende) regeling komt? 3. De ervaring in andere situaties leert dat, ook indien een claimbedrag wordt vastgesteld, de verzekeringsmaatschappij allereerst de kosten van al zijn inspanningen aan jarenlange juridische procedures van het verzekerd bedrag afboekt. Dat verlaagt de schadevergoeding-potentie voor de burgers aanzienlijk.
		Antwoord	De staatssecretaris geeft de volgende terugkoppeling 1. De aansprakelijkheid van schade is geregeld in het burgerlijk wetboek. GTD is aansprakelijk indien omwonenden schade ondervinden die veroorzaakt is door de aardwarmtewinning. Omwonenden kunnen daarvoor dus contact opnemen met GTD. 2. De staatssecretaris benadrukt dat alle schade als gevolg van mijnbouwactiviteiten vergoed dient te worden op basis van de wet. Indien schade zich voordoet (zowel cosmetisch als constructief), dan is GTD hier verantwoordelijk voor als de schade is ontstaan door de betreffende mijnbouwactiviteiten. 3. De afhandeling van schade is geen verzekeringskwestie. De staatssecretaris deelt mee dat GTD verantwoordelijk is voor het vergoeden van schade.
1w	0017	Zienswijze	De indiener concludeert dat de Tcbb aangeeft dat als aardbevingen zich voordoen er cosmetische en constructieve schade zal kunnen optreden. De indiener meldt dat hier geen maatregelen aan verbonden zijn.
		Antwoord	Uit het advies van de Tcbb volgt dat bij het optreden van geïnduceerde aardbevingen de schade in de buurt van het epicentrum voor het merendeel van cosmetische niet constructieve aard zal zijn, en dat enige lichte constructieve schade kan optreden. Concluderend oordeelt de staatssecretaris op basis van de aanvraag en de adviezen dat er geen sprake is van onaanvaardbare risico's voor de veiligheid van omwonenden of onaanvaardbare schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit als gevolg van de aangevraagde winning. De

1			Bodembeweging en veiligheid
			staatssecretaris geeft aan dat er wel degelijk maatregelen worden opgelegd en verwijst de indiener door naar het antwoord op zienswijze 1m.
		Conclusie	De ingediende zienswijzen gaven geen aanleiding om het besluit met betrekking tot het onderdeel bodembeweging en veiligheid inhoudelijk te wijzigen ten opzichte van het ontwerpbesluit. In het definitieve besluit zijn wel enkele redactionele aanpassingen doorgevoerd ten opzichte van het ontwerpbesluit. Deze aanpassingen betreffen hoofdzakelijk tekstuele wijzigingen, herstructureringen of verduidelijkingen van de reeds bestaande inhoud.

2			Planmatige ontwikkeling en beheer
2a	0003, 0012	Zienswijze	Indiener vraagt zich af waarom betreffende boorlocatie is gekozen in een druk bewoond gebied en niet in een minder bevolkt gebied.
		Antwoord	Bij het bepalen van de locatie worden meerdere afwegingen gemaakt. Het is gunstiger om dichtbij de afnemers te zitten om efficiënter warmte te leveren. Daarom werd die locatie gekozen. Bovendien bevindt zich daar ook een warmtecentrale en is het gunstig ook daar dichtbij te zitten, om zo veel mogelijk warmteverlies te voorkomen bij het warmtetransport.
2b	0015, 0017	Zienswijze	Tijdens de informatieavond werd de indiener geconfronteerd met de conclusie van geologische experts dat de impact van het project op de temperatuur van de verschillende grondwaterlagen niet definitief is vastgesteld. Hierdoor kan niet met zekerheid bepaald worden hoe lang het project rendabel warmte kan blijven leveren. De indiener maakt zich zorgen over de potentiële langdurige gevolgen voor het milieu vanwege deze onzekerheid. De indiener stelt de vraag wat de onzekerheden bij de startvergunning zijn? Indiener stelt vast dat in de startvergunning wordt uitgegaan van een eenmalige vergunningsverlening met een looptijd van 30 jaar.
		Antwoord	De staatssecretaris deelt mee dat de startvergunning enkel geldig is voor een tijdsperiode van 2 jaar en dat éénmaal met 1 jaar kan verlengd worden. Voorafgaand aan de booractiviteiten kunnen nog onzekerheden bestaan over eigenschappen van het doelreservoir. Indien GTD een vervolgv vergunning wil en dus op langere termijn aardwarmte wil winnen, moet GTD een aanvraag vervolgv vergunning indienen. Bij de aanvraag vervolgv vergunning moet vergaarde data gedurende de looptijd van de startvergunning worden aangeleverd. De vergaarde data geeft meer inzicht in de langdurige gevolgen van het project en hoe lang warmte kan worden gewonnen.
2c	0017	Zienswijze	De indiener mist een duiding van de risico-aspecten van de 3 aardwarmte doubletten Ammerlaan, Duijvestijn en Delft.
		Antwoord	Op basis van het advies van TNO constateert de staatssecretaris indien de koudwaterbellen van meerdere aardwarmtesystemen een groter breukoppervlak afkoelen dan de afkoelingsbel van één systeem, er mogelijk sprake zou kunnen zijn van een verhoogd seismiciteitspotentieel ten opzichte van de situatie waarin slechts één aardwarmtesysteem actief is. Voor gebieden waar geen natuurlijke aardbevingen voorkomen is het namelijk het

2			
			Planmatige ontwikkeling en beheer
			meest waarschijnlijk dat enkel het afgekoelde stuk breuk kan bewegen. De staatssecretaris concludeert op basis van het TNO advies dat er in het geval van Delft I geen indicatie lijkt te zijn van een (toekomstig) cumulatief seismiciteitspotentieel, omdat de koudwaterbellen van de omliggende systemen op afstand liggen en daardoor niet zorgen voor een toename van het afgekoelde breukoppervlak bij Delft I.
		Conclusie	De ingediende zienswijzen geven geen aanleiding om het besluit met betrekking tot het onderdeel planmatige ontwikkeling en beheer inhoudelijk te wijzigen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

3			
			Gevolgen voor het milieu
3a	0016	Zienswijze	De indiener stelt voor om het onttrekken van stoffen die corrosie kunnen veroorzaken en andere stoffen die in de vloeistofstroom voorkomen en schade kunnen veroorzaken aan oppervlaktewater of grondwater uit te sluiten en de vergunning te beperken tot het toestaan van het onttrekken van warmte en aardgas.
		Antwoord	Het aardwarmtesysteem is een gesloten systeem en er kunnen geen stoffen in de natuur terecht komen door de dubbele wand van de put heen. Daarnaast wordt de integriteit van de put gemonitord met het Well Integrity Management System (WIMS). Verder wordt enkel warmte actief onttrokken bij het productiewater dat naar boven komt. De staatssecretaris deelt mee dat de startvergunning enkel is bedoeld voor de winning van aardwarmte en niet voor het zelfstandig winnen van aardgas. Het aardgas dat in oplossing aanwezig is, en door het oppompen vrijkomt door drukdaling van het formatiewater (vergelijkbaar met het openen van een fles koolzuurhoudende frisdrank), is een bijproduct dat wordt afgevangen in de installatie. De staatssecretaris heeft een voorschrift opgenomen dat het gebruik van mijnbouwhulpstoffen niet is toegestaan.
		Conclusie	De ingediende zienswijzen geven geen aanleiding om het besluit met betrekking tot het onderdeel gevolgen voor het milieu inhoudelijk te wijzigen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

4			
			Afzet van warmte
4a	0003, 0006	Zienswijze	Indiener wilt graag aangesloten worden en gebruik maken van de gewonnen warmte. Indiener vraagt zich af wanneer wijk Wippolder wordt aangesloten. Indiener vindt dat de gemeente Pijnacker-Nootdorp zich meer zou moeten inspannen om bewoners van Delfgauw aan te sluiten op het aardwarmteproject.
		Antwoord	De verantwoordelijkheid en beslissing waar de gewonnen warmte naartoe gaat, ligt bij de vergunninghouder, de eigenaar van het warmtenet en de gemeente. Met betrekking tot de afzet van warmte beoordeelt de staatssecretaris enkel of de hoeveelheid te winnen warmte en de vraag op elkaar aansluiten en of er overeenkomsten zijn gesloten voor de afzet van warmte. Daarbij wordt uitgegaan van de beoogde afzet zoals in de aanvraag is opgenomen.
4b	0003	Zienswijze	Indiener merkt op dat restwarmte van het geothermieproject te Rotterdam door de wijk loopt en vraagt zich af waarom een nieuw warmteproject nodig is terwijl men gebruik kan maken van de aardwarmte van het geothermieproject te Rotterdam.

4			Afzet van warmte
		Antwoord	De staatssecretaris merkt op dat de indiener project WarmtelinQ bedoelt dat restwarmte vanuit havengebied Rotterdam richting Den Haag vervoert. Het project WarmtelinQ staat los van de ambities van de gemeente Delft op het vlak van warmtetransitie en het eigen warmtenet. Indien de vraag naar warmte groter is dan verwacht was, is een koppeling met WarmtelinQ mogelijk. Hiervoor is al ruimte gereserveerd voor een warmteoverdrachtsstation. Deze aanvraag voor de startvergunning Delft I heeft verder dus geen verband met WarmtelinQ en dat project wordt dan ook niet beschouwd in de beoordeling.
		Conclusie	De ingediende zienswijzen geven geen aanleiding om het besluit met betrekking tot het onderdeel afzet van warmte inhoudelijk te wijzigen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

5			Financiële mogelijkheden
5a	0009, 0016	Zienswijze	De indiener vraagt of GTD financiële voorzieningen heeft getroffen voor gedupeerden van het geothermieproject die schade hebben geleden. De indiener stelt de vraag of de verzekering van GTD toereikend is.
		Antwoord	De staatssecretaris deelt mee dat GTD een aansprakelijkheidsverzekering zal afsluiten met een bepaalde verzekeringslimiet voor de winningsfase, ter waarborging van de zekerheidstelling voor belanghebbenden in het geval dat lichte, niet-constructieve schade zich voordoet. De staatssecretaris acht dit bedrag op basis van de aanvraag en het RVO-advies voldoende.
5b	0015	Zienswijze	Indiener verzoekt om inzicht te verkrijgen in de beschikbare bedragen van de aansprakelijkheidsverzekering van GTD.
		Antwoord	De financiële gegevens van GTD zijn vertrouwelijk en de staatssecretaris kan die gegevens derhalve niet delen. GTD zal een aansprakelijkheidsverzekering afsluiten met een bepaalde verzekeringslimiet afgesloten waarop RVO advies heeft uitgebracht. De staatssecretaris concludeert op basis van dat advies dat het gereserveerde bedrag voldoende wordt geacht.
5c	0017	Zienswijze	De indiener meldt dat de conclusie van SodM, waarin wordt gesteld dat het niet mogelijk is om vast te stellen of de verzekering toereikend zal zijn en daarom SodM de schade niet als aanvaardbaar kan beoordelen, genegeerd wordt.
		Antwoord	Uit het advies van SodM merkt de staatssecretaris op dat het voor SodM niet mogelijk is om met een kwalitatieve omschrijving van mogelijke schade vast te stellen of aan de nieuwe normen in de Mijnbouwwet en -regelgeving wordt voldaan betreffende de eventuele schade. Volgens SodM dient GTD daarom bij de aanvraag voor een vervolvergunning een verbeterd SDRA aan te leveren volgens de dan geldende technische standaarden met tijdens de boring en winning vergaarde data. Gebaseerd op het advies van TNO, constateert de staatssecretaris dat de berekende mate van schade ten gevolge van het zeer onwaarschijnlijke optreden van een "largest credible earthquake" gedurende de duur van de startvergunning aanzienlijk lager is dan de mate van schade waar het door GTD gereserveerde bedrag is berekend. De staatssecretaris merkt op dat SodM voorstelt om een voorschrift op te nemen waarbij GTD een verbeterd SDRA aanlevert bij de aanvraag vervolvergunning. De staatssecretaris kan aan de startvergunning geen voorschrift verbinden met betrekking tot de aanvraag voor de vervolvergunning. Op basis van de

5			Financiële mogelijkheden
			indieningsvereisten van de vervolvergunning is ook al vereist dat deze gegevens moeten worden verstrekt bij die aanvraag.
		Conclusie	De ingediende zienswijzen geven geen aanleiding om het besluit met betrekking tot het onderdeel financiële mogelijkheden inhoudelijk te wijzigen ten opzichte van het ontwerpbesluit.

6			Overig
6a	0002	Zienswijze	Indiener is van mening dat de gemeente Delft mede-eigenaar van het aardwarmteproject moet zijn en niet enkel van een commercieel bedrijf.
		Antwoord	De staatssecretaris merkt op dat de Mijnbouwwet de markt ordent voor het opsporen en winnen van delfstoffen en aardwarmte alsmede de opslag van stoffen via de voor die activiteiten geldende vergunningsstelsels. Een natuurlijke persoon of rechtspersoon kan een aanvraag indienen voor een opsporings- of winningsvergunning voor aardwarmte. In dit geval heeft GTD de aanvraag ingediend. Het was de verantwoordelijkheid van de gemeente Delft zelf om te onderzoeken of ze mogelijk interesse had om partner te worden in dit project of om zelf een aanvraag in te dienen. De mijnbouwsector in Nederland is een vrije sector en bestaat niet uit Staats/publieke bedrijven. De mijnbouwregelgeving bevat daarvoor geen regels.
6b	0006	Zienswijze	Indiener vindt dat de belangen van de bewoners Pijnacker-Nootdorp onvoldoende zijn meegenomen in de opstart van het aardwarmteproject.
		Antwoord	De staatssecretaris wijst erop dat zowel de gemeente Pijnacker-Nootdorp als de gemeente Delft bij het project betrokken zijn vanaf het begin. Daarnaast heeft GTD veel gecommuniceerd in lokale kranten over het aardwarmteproject en zijn in aanloop naar de publicatie van het (ontwerp)besluit van de staatssecretaris kennisgevingen en huis-aan-huis brochures verzonden aan omwonenden in zowel de gemeente Delft als Pijnacker-Nootdorp.
6c	0008	Zienswijze	Indiener constateert indien er een overschrijding plaatsvindt van de productiecapaciteit of indien de injectietemperatuur te laag is, dat er een boete wordt opgelegd. Deze boete gaat door naar de staat. Indiener vindt dat de opbrengst van boetes naar de bewoners gestort moet worden.
		Antwoord	De staatssecretaris merkt op indien de voorschriften van de startvergunning overtreden worden, SodM zal handhaven. Mocht SodM dat nodig vinden, kan SodM in bepaalde gevallen een last onder dwangsom opleggen. Indien de vergunninghouder dan alsnog niet voldoet aan de voorschriften, dan moet die de dwangsom betalen. De eventuele betalingen als gevolg van last onder dwangsom gaan de staat.
6d	0012, 0015	Zienswijze	Indiener stelt vast dat in geval van calamiteiten de technische oplossingen onvoldoende zijn, zoals is gebleken bij de vastzittende boorkop. Indiener heeft wantrouwen over de kennis van de ondergrond, doordat is gebleken dat de boorkop is vastgelopen in de ondergrond.
		Antwoord	De staatssecretaris deelt mee dat er altijd een kans bestaat op onvoorziene omstandigheden, zoals de vastzittende boorkop. De staatssecretaris deelt echter mee dat een vastzittende boorkop geen calamiteit betreft met risico's op de omgeving. Het is niet ongebruikelijk dat boorkoppen vast komen te zitten bij boorwerkzaamheden.

6			Overig
6e	0012, 0017	Zienswijze	De indiener vraagt zich af hoe hij of zij gecompenseerd zal worden, aangezien hij of zij wel de lasten van het project draagt maar niet de baten ontvangt.
		Antwoord	De gewonnen aardwarmte en verkregen warmte daaruit komen in eerste instantie ten goede aan de vergunninghouder. Op basis van de analyses zijn er naar alle waarschijnlijkheid geen merkbare effecten van de aardwarmtewinning en zijn er zodoende geen lasten voor omwonenden.
6f	0013	Zienswijze	Indiener vraagt reden voor aanvang project zonder vergunningsverlening en gebrek aan voorafgaande informatie en raadpleging.
		Antwoord	Voor het uitvoeren van een boring is een omgevingsvergunning nodig. GTD was in het bezit van de omgevingsvergunningen die nodig waren voor de booractiviteiten. Op 12 oktober 2022 is een omgevingsvergunning verleend voor de oprichting van een mijnbouwwerk (kenmerk: PDGGO-DTDO / V-15218). Op 1 maart 2023 is een omgevingsvergunning verleend voor het veranderen van de werking van een inrichting of mijnbouwwerk en het bouwen van een bouwwerk (kenmerk: PDGGO-DTDO / V-18193). Ook hiervan zijn kennisgevingen gepubliceerd in lokale huis-aan-huisbladen. Met de ingang van de wijziging van de Mijnbouwwet op 1 juli 2023 mag men geen aardwarmte opsporen zonder startvergunning. Dit wordt beschouwd als een verbod. GTD's aanvraag was echter veel eerder ingediend dan 1 juli 2023. Het overgangsrecht van aanvragen die in behandeling waren vóór de wetswijziging en die nog steeds in behandeling waren op 1 juli 2023, bepaalt dat dit verbod niet geldt voor een houder van een opsporingsvergunning zolang de aanvraag om een startvergunning in behandeling was. GTD heeft een opsporingsvergunning (nu gerefereerd als toegewezen zoekgebied) en hun aanvraag startvergunning was nog steeds in behandeling. Hierdoor was GTD volgens de Mijnbouwwet toegelaten om aardwarmte op te sporen. GTD had vervolgens de keuze gemaakt om alvast te boren zonder een startvergunning wat dus is toegestaan conform het overgangsrecht van de Mijnbouwwet. Verder merkt de staatssecretaris uit beschikbare informatie op dat GTD uit zichzelf uitgebreide interviews en persberichten geplaatst heeft in lokale huis-aan-huisbladen om de omgeving te informeren over hun activiteiten en plannen. De staatssecretaris hecht er waarde aan dat GTD op adequate wijze communiceert en blijft communiceren met de omgeving om lokaal draagvlak voor de winningsactiviteiten te behouden.
6g	0013	Zienswijze	De indiener stelt de vraag waarom de gemeente geen rekening houdt met de cumulatie en gevolgen van het aardwarmteproject Delft I en andere projecten, zoals de bouw van bijvoorbeeld het zwembad of scholen.
		Antwoord	Het is de staatssecretaris niet helder welke cumulatieve effecten de indiener bedoelt. Er wordt momenteel onderzoek gedaan naar veiligheidsaspecten bij de omgevingsvergunning. Het is mogelijk om bouw- en aardwarmteprojecten parallel uit te voeren.
6h	0015	Zienswijze	De indiener vraagt de overheid om de zorgen van risico-lopende partijen serieus te nemen. De indiener vond dat de overheid niet serieus inging op de vragen die waren gesteld gedurende de informatiemarkt.

6			Overig
		Antwoord	De staatssecretaris vindt het jammer dat de indiener het gevoel heeft dat de overheid niet serieus is ingegaan op de vragen die waren gesteld gedurende de informatiemarkt. De staatssecretaris wil de indiener meegeven dat er altijd serieus wordt gekeken naar de zorgen van omwonenden. Bij de beoordeling van de aanvraag startvergunning wordt getoetst of de voorgenomen opsporing en winning risico's met zich brengt voor de veiligheid van omwonenden of onaanvaardbare schade kan veroorzaken aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan. Daarbij wordt gekeken of wordt voldaan aan de norm voor het lokaal persoonlijk risico van maximaal 1 op de 100.000 per jaar dat een individu mag lopen in of nabij de verschillende bouwwerken waar dat individu verblijft, als gevolg van bodemtrilling door de opsporing en winning van aardwarmte. De risico's worden grondig beoordeeld door de betrokken adviseurs en op basis hiervan besluit de staatssecretaris of een startvergunning kan worden verleend eventueel door daaraan voorschriften te verbinden voor mitigerende maatregelen waaraan GTD zich moet houden gedurende de looptijd van de startvergunning.
6i	0016	Zienswijze	De indiener wil weten of de wijk Wippolder wordt voorzien van aardwarmtevoorziening en zo ja op welke wijze en wanneer aardwarmtevoorziening beschikbaar komt.
		Antwoord	De plannen van de warmtetransitie zijn ontwikkeld door de gemeente Delft. De gemeenteraad van Delft heeft eind 2021 het Warmteplan vastgesteld. Dit is de visie hoe Delft overgaat op schone warmte. Per buurt is een technische en financiële analyse gedaan op het meest geschikte alternatief voor aardgas. Dit heeft een voorkeursalternatief per buurt opgeleverd. Het Warmteplan heeft bevestigd dat voor de wijken Voorhof en Buitenhof overwegend een warmtenet het voorkeursalternatief is. Het Warmteplan heeft een indicatie gegeven van de tijdlijn van de warmtetransitie. Per buurt is bepaald of zij kansrijk is om mee te starten. De buurten binnen Voorhof en Buitenhof staan grotendeels vóór 2030 op de planning om te starten aan de overgang op schone warmte. Naar de toekomst toe kan de gemeente Delft uitbreiden, dat ligt aan de gemeente Delft. De verantwoordelijkheid en beslissing waar de gewonnen warmte naartoe gaat, ligt bij de vergunninghouder, de eigenaar van het warmtenet en de gemeente. Met betrekking tot de afzet van warmte beoordeelt de staatssecretaris enkel of de hoeveelheid te winnen warmte en de vraag op elkaar aansluiten en of er overeenkomsten zijn gesloten voor de afzet van warmte. Daarbij wordt uitgegaan van de beoogde afzet zoals in de aanvraag is opgenomen.
6j	0016	Zienswijze	De indiener stelt de vraag wat cosmetische schade is.
		Antwoord	Cosmetische schade onderscheidt zich van constructieve schade en betreft dus geen schade aan de constructie van een bouwwerk. Dit zijn bijvoorbeeld scheuren in niet dragende muren of pleisterwerk.
6k	0016	Zienswijze	De indiener vraagt zich af of het noodzakelijk is om water toe te voegen om volumeverlies ten gevolge van afkoeling van retourwater en gesteente te compenseren. De indiener stelt de vraag of dit deel uitmaakt van de vergunningsvoorwaarden.
		Antwoord	Het volumeverlies als gevolg van afkoeling is zo gering dat het niet nodig is om water toe te voegen om dit verlies te compenseren.

6			Overig
6l	0016	Zienswijze	De indiener stelt voor dat een protocol opgesteld wordt dat van start gaat gedurende winningsonderbrekingen. De indiener vindt het van belang dat er zowel protocollen als technische middelen beschikbaar moeten zijn in dergelijke situaties zodat dit een oplossing kan bieden voor de aangesloten huishoudens. De indiener stelt de vraag of hierover voorzieningen zijn getroffen en welke dit zijn. De indiener neemt aan dat de warmtekrachtcentrale en een toekomstige warmtepompcentrale fungeren als back-up indien er een probleem is met de geothermiecentrale. De indiener heeft dan wel nog de vraag of deze voldoende capaciteit heeft en hoe snel deze kan worden opgestart.
		Antwoord	De staatssecretaris deelt mee dat alle warmteleveranciers een leveringsplicht hebben; ze zijn dus wettelijk verplicht om warmte te leveren. GTD heeft de staatssecretaris laten weten dat de warmtekrachtcentrale dient als back-up indien er een probleem is met de geothermiecentrale. Deze warmtekrachtcentrale heeft voldoende capaciteit en kan onmiddellijk gebruikt worden in dergelijke situaties, omdat de warmtekrachtcentrale op dit moment nu ook warmte produceert. De geproduceerde warmte van de warmtekrachtcentrale gaat nu naar het warmtenet van de TU Delft. De Mijnbouwwet betreft enkel de opsporing en winning van aardwarmte en niet de levering van de gewonnen warmte. Daarover kunnen derhalve ook geen regels worden gesteld.
6m	0017	Zienswijze	Indiener stelt dat milieuaspecten rond het boorkanaal en de bovengrondse installaties niet worden geconcretiseerd.
		Antwoord	Milieuaspecten rond het boorkanaal en de bovengrondse installaties worden beoordeeld in het kader van de omgevingsvergunning en niet van de startvergunning. Daarom beoordeelt de staatssecretaris deze aspecten niet voor dit besluit.
6n	0017	Zienswijze	De indiener merkt op dat in het ontwerpbesluit geheel niet ingegaan wordt op de bedrijfsstructuur en de continuïteit in bedrijfsvoering. Deze aspecten zijn echter wel ingediend bij de aanvraag startvergunning. Waaruit blijkt naar de indiener toe dat het Geothermie-Consortium zodanig ingericht is/blijft dat ze haar verantwoordelijkheden en taken, inclusief ook financieel, nu en in de toekomst kan blijven waarmaken en is dat ook adequaat geborgd in vergunning- en controleregels? Een dergelijk inzicht is naar de indieners mening een absolute voorwaarde.
		Antwoord	Het klopt dat een beoordeling van de bedrijfsstructuur en de continuïteit in bedrijfsvoering niet wordt behandeld in de startvergunning. De financiële mogelijkheden van GTD zijn beoordeeld en op het advies van RVO zijn die voldoende om de activiteiten van de startvergunning uit te voeren. Indien GTD een aanvraag voor een vervolgv vergunning indient, worden die mogelijkheden nogmaals beoordeeld voor de winning van aardwarmte voor de lange termijn. De staatssecretaris geeft aan dat met de toestemming voor de overdracht van opsporingsvergunning Pijnacker-Nootdorp 6b (kenmerk: DGKE-WO / V-26187), verleend op 22 juni 2022, van Aardyn aan GTD, SodM geadviseerd heeft op de technische capaciteiten, inclusief verantwoordelijkheidszin. Op basis van het SodM advies concludeert de staatssecretaris dat GTD efficiënt en verantwoordelijk handelt.
6o	0017	Zienswijze	De indiener vraagt zich af mocht de staatssecretaris iets regelen mocht de volgende situatie zich voordoen bij Delft I: "In de gemeente Pijnacker-Nootdorp is onlangs een tuindersbedrijf dat over een eigen geothermieput beschikt overgegaan in andere (internationale beleggers-) handen."

6			Overig
		Antwoord	Het overdragen van de vergunning op een andere partij, kan alleen met de schriftelijke toestemming van de staatssecretaris. Daarbij wordt beoordeeld of de partij aan wie wordt overgedragen geschikt is, waarbij in elk geval de financiële mogelijkheden worden betrokken.
6p	0017	Zienswijze	Verder meldt de indiener dat de gemeente Pijnacker-Nootdorp een verlaten aardwarmteput heeft dat niet netjes is ontmanteld en is afgedicht.
		Antwoord	De staatssecretaris weet niet op welk verlaten aardwarmteput de indiener doelt. Er bestaat echter een streng wettelijk kader over het buiten gebruik en buiten werking stellen van boorgaten en putten.
6q	0017	Zienswijze	De indiener meldt dat de inwoners maar een afgemeten tijdspanne van 6 weken krijgen om zich bekend te maken met de informatie in de startvergunning, terwijl zij onbekend zijn met de materie. Daarbij hebben de inwoners het als wrang ervaren dat de bewoners van Delfgauw ook niet door het Geothermie-Consortium en TU-Delft zijn voorgeïnformeerd over het proefboringtraject. Kennelijk heeft men zich in de communicatie geconcentreerd op de Westzijde van de A13-kant (de Delftse kant).
		Antwoord	De termijn van 6 weken die de indiener aanhaalt, staat vastgelegd in de Algemene wet bestuursrecht. Volgens de Algemene wet bestuursrecht bedraagt de termijn voor het naar voren brengen van zienswijzen zes weken. Deze terinzagelegging is via kennisgevingen in de Staatscourant en verschillende huis-aan-huisbladen met de omgeving gecommuniceerd. Verder deelt de staatssecretaris mee dat bij de publicatie van de omgevingsvergunningen kennisgevingen zijn verspreid in de omgeving en dat krantenartikelen zijn gepubliceerd door GTD.
6r	0017	Zienswijze	De indiener vraagt zich af of diens brief met zienswijzen de staatssecretaris als politieke eindverantwoordelijke wel bereikt en hij ook zelf een mening vormt.
		Antwoord	De staatssecretaris is het bevoegd gezag van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat voor mijnbouwvergunningen. De ambtenaren van het ministerie van EZK werken namens de staatssecretaris.
		Conclusie	De ingediende zienswijzen geven geen aanleiding om het besluit met betrekking tot overige aspecten inhoudelijk te wijzigen ten opzichte van het ontwerpbesluit.